

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

4 (2015)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Maciej Słęcki, Magdalena Płotka, Anna Kazimierczak-Kucharska, Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Wojciech Falkowski, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Paul J. Cornish, Marek P. Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Maciej Igielski (język polski), Adam Filipowicz (łacina, greka), Bernice McManus-Falkowska, Anna Kazimierczak-Kucharska (angielski), Christel Martin, Izabella Andrzejuk (francuski), Michał Zembrzuski (łacina),

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2015

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl

e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji..... 11

Uniwersytet na rozdrożu.

O uniwersytecie i nauczaniu uniwersyteckim z Antonim B. Stępnem rozmawiają Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk i Witold Płotka 13

Rozprawy i artykuły

Marek P. Prokop

Le concept de l'éternité et du temps dans le *Liber de causis*..... 27

Artur Andrzejuk

Problem istnienia w Komentarzu Tomasza z Akwinu do *Liber de causis*..... 39

Michał Zembrzuski

Realna różnica między intelektem czynnym i możliwościowym w ujęciu św. Tomasza z Akwinu..... 63

Tomasz Pawlikowski

***Liber de definitionibus* i scholastyczny problem *adaequatio* 97**

Karolina Ćwik

Czy św. Tomasz był eudajmonistą? 113

Magdalena Płotka

Jak nakaz moralny wynika z natury świata? Koncepcja prawa natury św. Tomasza z Akwinu na tle stoickiej i późnośredniowiecznej tradycji..... 129

Iwona Solecka-Karczewska

Zgodność rozumu i wiary w *Summa theologiae* Tomasza z Akwinu 145

Mieszko Pawlak

Państwo i Kościół w myśli św. Tomasza z Akwinu i Marsyliusza z Padwy 163

Urszula Wolska

Wizja człowieka ponowoczesnego a tomistyczna teoria osoby 191

Anna Mandrela

Tomistyczna filozofia bytu i buddyjska filozofia pustki 215

Sebastian Taboń

Tomizm czeski w latach 1879-1948..... 239

Tłumaczenia

Tomasz z Akwinu

***O geocentryzmie*, tekst łaciński i polski (tłum. Marcin Karas)..... 251**

Kamil Majcherek

Zagadnienie pośmiertnej identyfikacji ciała Chrystusa i pośmiertnego nazywania części Jego ciała w *Quaestiones quodlibetales* św. Tomasza z Akwinu..... 267

Tomasz z Akwinu

***Quaestiones quodlibetales*, II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (tłum. Kamil Majcherek)..... 279**

Sprawozdania i recenzje

Michał Zembrzusi, Izabella Andrzejuk Tomizm na Konferencji Naukowej „Etyka i polityka”	289
Magdalena Płotka Sprawozdanie z konferencji naukowej „W kręgu średniowiecznej etyki”	293
Anna Kazimierczak-Kucharska Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z okazji 740-lecia śmierci św. Tomasza z Akwinu oraz św. Bonawentury z Bagnoregio	297
Michał Zembrzusi Sprawozdanie z wręczenia Nagród imienia Profesora Mieczysława Gogacza i sympozjum pt. „Tomizm konsekwentny”	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Filozofia tomistyczna na konferencji „Od etyki cnót do etyki chronienia osób. Podstawy wychowania społecznego i politycznego”	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Tomizm w Fundacji Dobrej Edukacji „Maximilianum”	311
Michał Zembrzusi Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji: „Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance”	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik Sprawozdanie z udziału w Międzynarodowej Konferencji „Oblicza Mistyki”	323
Michał Zembrzusi Recenzja: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotonia 2008	325
Magdalena Płotka Recenzja: Michał Głowała, <i>Pojedynczość. Spór o zasadę indywidualizacji w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Recenzja: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.	335
Artur Andrzejuk Recenzja: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.	339
Artur Andrzejuk Recenzja: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.	345
Artur Andrzejuk Recenzja: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.	351
Izabella Andrzejuk Filozoficzne i teologiczne aspekty religii. Recenzja: Ks. Piotr Moskał, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.	355

Marcin Karas	
Recenzja: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i> , przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....	359
Magdalena Płotka	
Recenzja: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i> , (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201.....	363
Artur Andrzejuk	
Recenzja: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnickiego</i> , Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.	367
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Recenzja: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i> , red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i> , Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i> , Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....	371
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Recenzja: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i> , Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.	375
Dawid Lipski	
Recenzja: Michał Zembrzuski, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii</i> , w: <i>Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i> , t.14, Warszawa 2015, ss. 160.....	379

Polemiki i dyskusje

Wojciech Golonka	
Odpowiedź na krytyczne uwagi dra Marka Prokopa odnośnie do mego artykułu <i>St Thomas d’Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i>	385
Odpowiedź Marka Prokopa	393
Izabella Andrzejuk	
Spór o filozofię moralną św. Tomasza z Akwinu. Próba wskazania na źródła odmiennych stanowisk É. Gilsona i F. van Steenberghena. Na marginesie dyskusji M. Prokopa z artykułem W. Golonki.....	397
Nota o autorach.....	411

Table of Contents

Editorial.....	11
----------------	----

University at the Crossroads.

University at the Crossroad. University and its Teaching with Antoni B. Stępień – Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk, Witold Płotka.....	13
---	----

Dissertations and articles

Marek P. Prokop The Concept of Eternity and Time in <i>Liber de causis</i>	27
Artur Andrzejuk The Problem of Being in Thomas Aquinas' Commentary on <i>Liber de causis</i>	39
Michał Zembrzuski The Real Distinction Between Agent and Potential Intellect in Approach Thomas Aquinas.....	63
Tomasz Pawlikowski <i>Liber de definitionibus</i> and Scholastic Problem <i>adaequatio</i>	97
Karolina Ćwik Thomas Aquinas's Eudaimonistic Ethics.....	113
Magdalena Płotka How is Moral Imperative a Result of the Nature of the World? The Concept of Natural Law in St. Thomas Aquinas's Account Stoic and Late Medieval Tradition.....	129
Iwona Solecka-Karczewska Compatibility of Reason and Faith in <i>Summa Theologiae</i> of Thomas Aquinas.....	145
Mieszko Pawlak Church and State in the Thought of St. Thomas Aquinas and Marsilius of Padua.....	163
Urszula Wolska The Vision of Postmodern Man and Thomistic Theory of the Person.....	191
Anna Mandrela Thomistic Philosophy of Being and Buddhist Philosophy of Emptiness.....	215
Sebastian Taboń Czech Thomism in 1879-1948.....	239

Translations

Tomasz z Akwinu <i>About Geocentrism</i> , Latin and Polish Text (transl. Marcin Karas).....	251
Kamil Majcherek The Issue of Posthumous Identity of Christ's Corpus and Posthumous Naming Parts of His Body in <i>Quaestiones quodlibetales</i> of St. Thomas Aquinas. The Introduction to Translation.....	267
Tomasz z Akwinu <i>Quaestiones quodlibetales</i> , II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (transl. Kamil Majcherek).....	279

Reports and Reviews

Michał Zembrzuski, Izabella Andrzejuk Thomism at the Conference 'Ethics and Politics'	289
Magdalena Płotka The Report of the Conference 'In the Sphere of Medieval Ethics'	293
Anna Kazimierczak-Kucharska The Report of the Conference on the Occasion of 740 Anniversary of Death of St. Thomas Aquinas and St. Bonaventure.....	297
Michał Zembrzuski The Report of Presentation Professor Mieczysław Gogacz Prizes and Symposium 'Consequential Thomism'	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Thomistic Philosophy at the Conference 'From Virtue Ethics to Protect People as a Persons Ethics. The Basics of Social and Political Education'.....	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Thomism in a Foundation of a Good Education 'Maximilianum'	311
Michał Zembrzuski The Report of the International Conference: 'Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance'	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik The Report of Participation in the International Conference 'The Faces of Mysticism'	323
Michał Zembrzuski Review: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotonia 2008.....	325
Magdalena Płotka Review: Michał Głowała, <i>Pojedyczność. Spór o zasadę indywidualności w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Review: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.....	335
Artur Andrzejuk Review: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.....	339
Artur Andrzejuk Review: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.....	345
Artur Andrzejuk Review: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.....	351
Izabella Andrzejuk Philosophical and Theological Aspects of Religion. Review: Ks. Piotr Moskal, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.....	355

Marcin Karas	
Review: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i> , przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....	359
Magdalena Płotka	
Review: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i> , (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201.....	363
Artur Andrzejuk	
Review: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnickiego</i> , Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.....	367
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Review: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i> , red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i> , Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i> , Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....	371
Anna Kazimierczak-Kucharska	
Review: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i> , Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.....	375
Dawid Lipski	
Review: Michał Zembrzusi, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii, w: Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i> , t. 14, Warszawa 2015, ss. 160.....	379

Controversy and Discussions

Wojciech Golonka	
The Response to Marek Prokop's (PhD) Critical Comments to my Article <i>St Thomas d'Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i>	385
The Marek Prokop's Response.....	393
Izabella Andrzejuk	
The Dispute about St. Thomas Aquinas' Moral Philosophy. An Attempt to Indicate the Sources of Different Positions É. Gilson and F. van Steenberghen. In the Margin of M. Prokop Discussion with article of W. Golonka.....	397
Note about authors.....	411

Recenzja

Bożena Listkowska, *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego*, Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.

Nakładem Oficyny Wydawniczej Epigram z Bydgoszczy ukazała się (z datą copyrightu 2014) książka Bożeny Listkowskiej poświęcona wybitnemu polskiemu tomiście lowańskiemu, a zatytułowana *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego*. Stanowi ona – jak dowiadujemy się ze „Wstępu” (s. 9) – „poprawioną i uzupełnioną wersję rozprawy doktorskiej pt. *Lowańskie modyfikacje tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego*”. Warto dodać, że rozprawa doktorska była realizacją grantu promotorskiego o numerze NN 101 200334 przyznanego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w 2008 roku.

Bożena Listkowska ukończyła z wyróżnieniem filozofię na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz filologię polską na Uniwersytecie w Bydgoszczy. W pracy magisterskiej z filozofii, wyróżnionej Złotą Nagrodą im. Prof. Mieczysława Gogacza, opracowała temat: *Stosunek metafizyki do epistemologii w ujęciu prof. M. Goga-*

cza i prof. A. B. Stępnia. W magisterium z filologii zajęła się *Poetyką dialogu filozoficznego Platona*. Specjalizuje się w najnowszych dziejach filozofii w Polsce, szczególnie jej nurtu klasycznego i tomistycznego. W ramach tych zainteresowań powstała rozprawa doktorska.

Książkę *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego* stanowią – oprócz „Wstępu”, „Zakończenia”, „Bibliografii” oraz skorowidzów i streszczeń – trzy rozdziały, poświęcone kolejno: tomizmowi tradycyjnemu, który stanowił punkt wyjścia lowańskich modyfikacji dokonywanych przez Chojnackiego w łonie tego tomizmu (rozdział pierwszy), syntezie tomizmu i nauk szczegółowych, zwłaszcza przyrodniczych, co stanowiło istotę tomizmu lowańskiego (rozdział drugi) oraz syntezie tomizmu oraz innych, niescholastycznych kierunków filozoficznych, przede wszystkim racjonalizmu kartezyjańskiego, kantyzmu i neokantyzmu (rozdział trzeci).

Punktem wyjścia swoich rozważań w książce B. Listkowska uczyniła to-

mizm tradycyjny, który zaczął być nauczany i studiowany w katolickich ośrodkach naukowych po encyklice *Aeterni Patris* z 1879 roku. Młody Piotr Chojnacki uczył się takiego tomizmu już w seminarium duchownym, a potem – podczas różnorodnych studiów zagranicznych – starał się go dystansować ujęciami psychologii, socjologii, nauk przyrodniczych, filozofią Kanta, Merciera i innych. W swoim myśleniu filozoficznym pozostawił jednak tomistyczny trzon, który według niego stanowi synteza. Tomasz z Akwinu był według Chojnackiego mistrzem takiej syntezy dla swojego czasu; o podobnej syntezie marzył Chojnacki w XX wieku i starał się ją zaprojektować. Przede wszystkim miała to być – zgodnie z duchem Lovanium – synteza tomizmu i nauk szczegółowych, głównie nauk przyrodniczych. Co ciekawe i oryginalne, skutkiem tej syntezy – jak to jasno przedstawia B. Listkowska na kartach swojej książki – miała być nie tylko szeroko pojęta kosmologia, lecz także psychologia. Tej ostatniej poświęcił Chojnacki bardzo wiele uwagi, tak iż w pewnych środowiskach postrzegany był bardziej jako psycholog niż filozof. Może być to poniekąd słuszne, gdyż z psychologii wynikała dla Chojnackiego filozofia człowieka i nawet teoria poznania.

Synteza, którą Chojnacki planował, obejmowała też łączenie tomizmu z „wartościowymi” elementami innych, szczególnie współczesnych, kierunków filozoficznych. B. Listkowska ukazuje, że mariaż tomizmu z pozytywizmem powinien skutkować – według Chojnackiego – powstaniem nowoczesnej metodologii nauk, związek z kartezjanizmem

i kantyzmem – krytycyzmem teoriopoznawczym i świadomością metodologiczną. Piotr Chojnacki był pierwszym dziekanem Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej ATK (1954-1964) i przez to nieformalnym założycielem „atekowskiej” filozofii. Odcisnął piętno swoich poglądów tak w strukturze organizacyjnej Wydziału, jak i na charakterze prowadzonych na nim prac badawczych, a nawet oddziałął na ugruntowanie orientacji filozoficznych.

Bożena Listkowska krytycznie analizuje poglądy bohatera swego studium. Słusznie postrzega tomizm Chojnackiego jako nieporozumienie, gdyż istotą propozycji Tomasza z Akwinu jest nie synteza – jak chciał Chojnacki – lecz nowa egzystencjalna metafizyka bytu, co wystarczająco dobitnie ukazał Gilson i Maritain. Słusznie także sądzi, że projektowana przez Chojnackiego wielka synteza jest niemożliwa do zrealizowania. Trafnie – podobnie jak Krąpiec i Gogacz – widzi w niej raczej projekt światopoglądowy niż naukowy. Te wnioski pracy uzyskano dzięki drobiazgowej rekonstrukcji mechanizmów modyfikacyjnych tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego. Było to zadanie niebywale trudne, gdyż wymagało nie tylko nadążenia za ogromną i różnorodną erudycją Chojnackiego (filozofia, teologia, psychologia, socjologia, politologia, teorie biologiczne, kantyzm, kartezjanizm, logika), lecz przede wszystkim niezwykle głębokie wniknięcie w umysłowość i teksty autora.

Można powiedzieć, że książka Bożeny Listkowskiej potwierdza opinię Józefa Bocheńskiego o tomizmie reprezentowanym przez Chojnackiego: „Skoła

lowańska to myśliciele pontyfikalni. *Pontifex* znaczy po łacinie budowniczy mostów. Oni próbowali budować mosty, szczególnie do neokantyzmu. Zajmowali się więc tą problematyką, którą narzucił kantyzm. Odznaczali się, w przeciwieństwie do wielu innych, ogromną wiedzą¹. Wszystko, co powiedział Bocheński, doskonale odnosi się do Chojnackiego – był zafascynowany kantyzmem, podejmował neokantowski

repertuar badawczy, dysponował ogromną erudycją przyrodniczą i projektował wielką syntezę tego wszystkiego. Można jednak przymiotnik „pontyfikalny” wyjaśnić w etymologii bliższej językom nowożytnym i wtedy też można go odnieść do stylu filozofowania Chojnackiego: apologetycznego, nastawionego na tworzenie światopoglądu, przez to niezbyt przekonującego dla filozofia poszukującego prawdy.

---

¹ *Między logiką a wiarą*. Z Józefem M. Bocheńskim rozmawia Jan Parys, Montricher 1988, s. 126.

Recenzja: B. Listkowska, A Andrzejuk (red.):

- 1) *Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów*, Radzymin 2014;
- 2) *Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów*, Radzymin 2014;
- 3) *Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów*, Warszawa-Radzymin 2015,

Wydawnictwo von borowiecky.

Pierwsza część obejmuje lata 1879-1918 i zawiera omówienia następujących tomistów: Franciszek Gabryl, Marian Morawski, Stefan Pawlicki, Idzi Radziszewski, Henryk Romanowski, Piotr Semenenko i Kazimierz Wais. Druga część Słownika obejmuje lata 1919-1945 i omawia takie postacie jak: Michał Klepacz, Kazimierz Kowalski, Franciszek Kwiatkowski, Czesław Martyniak, Konstanty Józef Michalski, Jan Salamucha, Franciszek Sawicki, Jan Stepa, Antoni Szymański, Jacek Woroniecki, Aleksander Żychliński. Natomiast ostatnia część obejmująca lata 1946-1965 przedstawia następujących filozofów: Stanisław Adamczyk, Wojciech Feliks Bednarski, Józef Maria Bocheński, Piotr Chojnacki, Kazimierz Kłósak, Józef Pastuszka, Jan Piwowarczyk, Paweł Siwek, Stefan Swieżawski, Aleksander Usowicz.

Wydawnictwo von borowiecky - www.vb.com.pl